

Stále jsou důvody k nesmělému nadšení

Štěpán Bischof

„Lékař se k nemocnému chová korektně s pochopením, trpělivostí, nesníží se k hrubému, násilnickému nebo nemravnému chování“ nebo „Lékař si má být vědom své občanské úlohy a vlivu na okolí“. Ano, jsou to slova Etického kodexu lékaře zavazující k jakési vznešené samozřejmosti jednání a postojů. Kolikrát jsme ta slova slyšeli nebo jen pohledem přelétli, třeba při nástupu do zaměstnání? Já osobně jsem tu příležitost měl za posledních osm let hned čtyřikrát. Ačkoli slova a jejich pořádek se jistě nezměnily, vyznění a porozumění jejich obsahu ano. Dokonce tak, jako bych četl zcela odlišné texty.

Dodnes si vybavuji ten pocit ve druhém ročníku medicíny, jenž mě probral z únavy vzorců, Hendersonovy–Hasselbalchovy rovnováhy a schémat metabolických procesů tolik připomínajících schémata integrované dopravy v Praze. (S tím rozdílem, že ta první občas umožní pochopit chování systému.) Bylo to při přípravě na praktika z interní propedeutiky. Zmocnil se mě poněkud ostýchavý pocit nadšení spolu s přáním, že i já snad jednou dorostu v lékaře, v tu bytost pevně stojící na základech odbornosti, podepřenou jednomyslnou kolegiální, neustále hledající úlevu a naději pro svěřené pacienty. To vše v duchu mezilidské vzájemnosti. Vzdálený, nedostižně mlhavý cíl, který však dokázal podepřít v okamžicích trudnomyslnosti, když člověk přece jen vážil cenu zkouškových období.

Druhé čtení před státnicí v rámci sociálního lékařství bylo o poznání střízlivější. Člověk seznal, že cesta k pevným základům odbornosti teprve začíná, vedle jednomyslné kolegiality je potřeba počítat s pestrými názory, přístupů a zájmů jednotlivců či celých pracovišť. Podobně stále hledání úlevy a naděje pro pacienta je občas doplněno rutinou, ba únavou. Oč střízlivěji jsem četl, tím větší jsem měl pocit bezstarostné samozřejmosti, že zdravotnictví je obor, kde stále „sunt certi denique fines“ a kde zkrátka zásady slušného chování, smysl pro poctivě odvedenou práci, přirozeně dobrou vůli k člověku hledajícímu pomoc lékaře a přirozený takt kolegiality plně postačují k prostému naplnění poněkud vznešeně psaného kodexu.

Třetí čtení v sobě mělo nádech absurdního dramatu. Zatímco můj scénář obsahoval již výše uvedenou bezstarostnou samozřejmost, scénář mé partnerky na jevišti kanceláře ředitelství nemocnice obsahoval dočista něco jiného. Znuděným tónem a pohrdavým výrazem tváře přepracované úřednice velmi umně doprovázela sdělení o povinnostech, zákazech, kontrole pracovní doby, postizích, krácení mzdy, jakož i dovolené, zanikajících nárocích, jestliže... Nakonec začala hořekovat, že se s panem ředitelem už nestačí ani divit, co to dnes jde na medicínu za lidi mající zájem jen v penězích a volném čase. Oni z toho mají jen těžkou hlavu, když vyřizují stohy stížností na zvrácenost amorálních lékařů. Chvatně mi pod ruku podstrkovala nástupní papíry, včetně kodexu, které jsem podepisoval jako protokoly o výslechu, v němž jsem se právě doznal k té vši lékařské zvrácenosti. A tak než do prvního zaměstnání nastoupil jsem spíše k výkonu trestu s nadějí, že budu-li poctivě pracovat, mohu se ještě napravit.

Když jsem kodex četl počtvrté při nástupu na nové pracoviště, už na pocity samozřejmosti slušného chování, natož na pocity zasněného, nesmělého nadšení nebyl prostor. Má mysl se podobala břehu řeky pod jezem. Vzpomínky dorážely jako vlna za vlnou, rozpochybované šlajsnou roční práce mladého chirurga. „...nesníží se k hrubému, násilnickému chování...“. Kolikrát jsme byli my, zdravotníci na ambulanci, za pouhý rok napadeni slovně či fyzicky?

Před Vánocemi to dokonce odneslo jedno sesterské koleno. Nebo jak jsem se poranil o nástroj při ošetřování nespolupracujícího narkomana. A ta hádka s rodiči, kteří v klamně vidině zisku z pojištění požadovali změnu v dokumentaci a další vyšetřování dítěte s využitím ionizačního záření. Rok práce v systému, který je až zázračně nadán proměňovat samozřejmosti v nedostižné ideály, pocit dobře odvedené práce v horečnaté vykazování kódů, soucit a dobrou vůli k pacientovi v nárok pojištěnce, přirozený takt kolegiality v nikdy nekončící víření přehazované práce a odpovědnosti formou konzilií. Snad aby se člověk cítil v den výplaty provinile, že peníze nedokázal odmítnout a nevložil je zpět do systému zdravotního pojištění. Vždyť to jsou peníze těch nespokojených nebožáků v čekárně.

Dost, nebudu tu popisovat to, co všichni alespoň trochu známe. Arci si nechci stěžovat a láteřit, byl bych nakonec

nespravedlivý. Mám totiž svou práci rád, práce lékaře je krásná! Proč tedy takové věci píšete? Možná je to z obyčejné vděčnosti. Zkušenost s realitou mě nejen poučila, ale právě skrze poučení mi pravděpodobně navrátila nesmělé nadšení ze „samozřejmostí“, jejichž pravou cenu již znám. Za druhé je to čerstvý pocit svobody, protože jedině poučený člověk, znalý pravé povahy skutečnosti, může kvalifikovaně, a tím i svobodně rozhodovat o sobě a své činnosti.

Dovolil bych si tedy závěrem drobnou úpravu v kodexu: Lékař si má být vědom své občanské úlohy a svého vlivu na okolí, stejně jako vlivu okolí na něj samotného. Na základě tohoto vědomí činí svobodná rozhodnutí o sobě a své činnosti. Přeji nám všem dostatek sil ke svobodným rozhodnutím a co nejvíce důvodů k nesmělému nadšení. Věřím, že k němu je v našem zdravotnictví stále ještě tu a tam příležitost.

Ilustrační foto. Všechny osoby jsou modelem. Zdroj: iStock

